

YÜKSEKOVA TİCARET VE SANAYİ ODASI

YÜKSEKOVATİCARET VE SANAYİ ODASI TARAFINDAN TESPİT EDİLEN ESENDERE SINIR KAPISI TİCARETİ İLE İLGİLİ SORUN VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1-Esendere Sınır Kapısı ve Sero Sınır Kapılarında Serbest Pazarın Kurulması

Esendere Sınır Kapısı 50 bin m2 alan üzerine kurulu sınır kapısından yılda ortalama 14 bin tıra, 39 bin araca, 724 bin yolcuya hizmet verecek potansiyelindedir. A-Kategoriye alınan sınır kapısı ithalat yetkisini almıştır. Hakkâri iline bağlı olan ve diğer şehrsel yerleşmelere göre gelişmişlik düzeyi yüksek olarak nitelendirilen Yüksekova şehrinin gelişmesindeki en önemli faktör, Esendere Gümrük Kapısı'nın ilçe sınırında yer almasıdır.

Esendere gümrük kapısının etki bölgesi içinde kalan yerleşim alanlarında; 2023 yılı sonu TÜİK verilerine göre; Hakkâri nüfusu merkez 77.329, Yüksekova nüfusu 117.739'dur Esendere Sınır Kapısı Yüksekova ilçesine 40 km, Hakkâri il merkezine 116 km uzaklıktadır. Sınır Kapısı İran'ın başkenti Tahran kentine 816 km, en yakın İran kenti olan Tebriz'e uzaklığı 196 km'dir. Erbil'e olan yol mesafesi 371 km'dir. Diğer sınır kapılarına göre İran'a en yakın mesafede bulunan sınır kapısıdır. Ancak şuanda istediğimiz ithalat ve ihracat hacmi bulunmamaktadır.

Esendere Sınır Kapısı üzerinden yapılan dış ticaret verilerine bakıldığında zaman yıllar itibariyle ithalat ve ihracatta artış olduğu görülmektedir. Toplam dış ticaret 2017 yılında 27.058.505 milyon dolar ile rekor kırmıştır. Toplam dış ticaretin %90'ı ihracattır. Ancak 2023 yılında bu rakam Esendere Sınır Kapısı üzerinden 2023 yılında toplam 9.968.214,00 dolar ihracat gerçekleşmiştir. Toplam ihracatta en büyük pay %75 ile Metal cevherleri, cüruf ve kül ürünleridir.

Toplam ithalatın %55'i ise yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler ürünlerinde gerçekleşmiştir. Bu nedenle ihracatın ve ithalatın hacminin artması için her iki sınır kapısında serbest bir Pazar kurulması gerekmektedir.

2-Sınır Ticareti Önündeki Engellerin Kaldırılıp Günübirlik Veya Bavul Ticaretinin Önünün Açılması

Esendere Sınır Kapısında yaşanan olumsuz gelişmelerden dolayı ihracatçı üyelerimiz kayıtlarını kapatmaktadır. Esendere Sınır Kapısı köklü bir sınır kapısı olup A-Kategoriye alınmıştır. Sınır kapıları buldukları şehirlerin fabrikasız bacalarıdır. Daha önce tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan nüfusun çoğunluğu köyden kente çok fazla göç alınmasıyla artık tarım ve hayvancılık yapılamıyor. Yüksekova'nın ekonomik kalkınması sadece sınır kapısı ticaretiyle olacaktır. Bu nedenle daha önce nüfusun çoğunun günübirlik ticaretle geçimini sağladığı açıktır. Günübirlik veya Bavul Ticaretinin önünü açılırsa Hakkâri bölgesi ekonomik anlamda ciddi kalkınma yaşayacaktır.

3- Zirai Karantina Müdürlüğünün Açılması

Zirai Karantina Müdürlüğü; Ülkemize ithal edilecek ve ülkemizden ihraç edilecek bitki, bitkisel ürün ve diğer maddelerin, Zirai Karantina şartlarına göre kontrollerini yapmak ve gerekli belge ve izinleri vermekle görevlidir. Esendere Sınır Kapısında Zirai Karantina Müdürlüğünün bulunmaması yapılan bitki ürünlerinin (Gıda Ürünleri) ithalat ve ihracatının önünde engel oluşturmaktadır. Esendere Sınır Kapısı A-Kategoride bir sınır kapısı olmasına rağmen söz konusu müdürlük bulunmadığından işlemler için Van'a gidilmesi gerekmektedir. Bu nedenle bahsi geçen müdürlüğün biran önce açılması elzem bir konudur.

4-STM Kotalarının Kullanılması

2021/4874 sayılı Karar kapsamında sınır komşusu ülke ile müşterek sınır hattı üzerinde kurulan ve sınır ticareti yapılabilen mağazaların bulunduğu yerlerdir. Sınır ticaretinin yapılabilmesi için STM mağaza kiralama zorunluluğu bulunmamaktadır. Her sene Ticaret Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen STM kotaları bölgemizde bulunan sınır kapıları için belirlenmektedir.2023 yılı Esendere Sınır Kapısı için belirlenen Tarım ve Sanayi ürünleri toplam kotası **19.437,355 Dolar** iken 2023 yılı Habur-Derecik Ve Üzümlü sınır kapıları için belirlenen Tarım ve Sanayi toplam kotası **40.477,542 Dolar'dır**. Ancak bahsi geçen 3 sınır kapsamında STM kapsamında ithalat yapılmamakta ve belirlenen kota kullanılmamaktadır. Esendere Sınır Kapısı için belirlenen kotaların yeterli olmadığı firmalarımızdan gelen talepler doğrultusunda da tespit edilmiş ve kullanılmayan kotaların Esendere Sınır Kapısına devredilmesi sınır ticaretine büyük katkı sunacaktır. Derecik ve Üzümlü sınır kapılarının araç geçişleri için uygun olmadığından STM kapsamında sınır ticareti yapılamamaktadır. Bu nedenle yıl içinde her iki sınır kapısı için belirlenen kotalar kullanılmamaktadır. Söz konusu ürün kotalarının, Esendere Sınır Kapısı için verilen kotalara dâhil edilmesi Esendere sınır ticaretini arttıracaktır.

5-Üzümlü ve Derecik Sınır Kapılarında Yaşanan Sorunlar

Bir diğer sınır kapısı olan Hakkâri'nin Çukurca ilçesiyle Duhok'un Kani Masi kasabası arasındaki "Üzümlü Sınır Kapısı" ise, hem güvenlik hem de zor coğrafi şartlar nedeniyle ticari geçişlerden çok, insan geçişlerinde kullanılmaktadır. Derecik-Mergesor Sınır Kapısı ise Türkiye ile Irak arasında üçüncü sınır kapısıdır. Derecik sınır kapısının da bir an önce araç geçişlerine açılması, Cumartesi ve Pazar günleri açık olması gerekliliği elzem bir konudur.

Çünkü sınır kapıları, bir şehrin bacasız fabrika görevini görmektedirler. Bu nedenle, özellikle hükümetimizin büyük önem verdiği Hakkâri/Yüksekova'mız için bu dinamiklerin bir an önce iyileştirilmesi ve tüccar/esnaflarımızın ticaret yapma imkânına erişmeleri için önem arz etmektedir.

6-İhracatta Vergi İadesinin Yapılması

KDV istisnası getirilmiş olan durumlar 3065 sayılı KDV Kanunu ile belirlenmiştir. Buna göre ihracat teslimleri KDV'den istisnadır. "İhracat teslimi" ifadesinden kastedilen; Teslimin yurt dışındaki bir müşteriye veya bir serbest bölgedeki alıcıya ya da yetkili gümrük antreposu işleticisine yapılması veya malların yetkili gümrük antreposu işleticisine tevdi edilmesi; Teslim konusu malın Türkiye Cumhuriyeti gümrük bölgesinden çıkarak bir dış ülkeye veya bir serbest bölgeye ulaşması ya da yetkili gümrük antreposuna konulmasıdır. Bu uygulamanın Esender Sınır Kapısında da bu uygulamanın hayata geçmesini talep ediyoruz.

7-Gümrüklerde Özel Fatura Uygulaması

26/4/2014 tarihli ve 28983 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliğinin (II/A-1.2.2.) bölümünün beşinci paragrafından sonra gelmek üzere aşağıdaki paragraf eklenmiştir. "Özel fatura onaylamaya yetkili gümrük müdürlüklerine bağlı geçici depolama yerlerine konulan ve gümrük mevzuatı çerçevesinde tescil işlemleri yapılan özel fatura kapsamı malların transit rejimi altında taşınarak başka bir sınır gümrük kapısından fiilen yurt dışına çıkarılması ile birlikte özel fatura onaylanmış sayılır."

Özel fatura gümrük beyannamesi yerine kullanılan bir belgedir. Türkiye'de ikamet etmeyen yolcular, özel fatura ile KDV ihracat istisnası izin belgesi bulunan firmalardan, döviz karşılığında satın aldıkları eşya için düzenlettikleri

Özel Fatura, malın yurt dışına çıkışı sırasında, özel fatura onaylama yetkisi verilmiş olan gümrük idaresi tarafından onaylanır. Esendere Gümrük Kapısına da özel fatura onay yetkisi verilmesini talep ediyoruz.

YÜKSEKOVA TİCARET VE SANAYİ ODASI

8-İhraç Malı Taşıyan Araçlara Motorin Tesliminde ÖTV ve KDV İstisnasını İhdas Eden 5493 Sayılı Kanunla Esendere Sınır Kapısında Da Uygulamanın Hayat Geçmesi

İhracat rejimi kapsamında yurt dışına çıkarılacak eşyayı taşıyan kamyon, çekici ve soğutucu ünitesine sahip yarı römorkların depolarına, yalnızca yurt dışına çıkışlarında, motorin tesliminde ÖTV ve KDV istisnası uygulanmasının yasal dayanakları sırasıyla ÖTV Kanunu'nun 7/A ve KDV Kanunu'nun 14/3 ncü maddelerinde düzenlenmiş olup bu hükümler söz konusu kanunlara 5493 sayılı Kanun'la eklenmiştir. 4054 sayılı Rekabetin Korunması hakkında Kanun ile 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu hükümleri çerçevesinde; Bakanlar Kurulunca belirlenen sınır kapılarında, 4458 sayılı Gümrük Kanununun ihracat rejimi kapsamında yurt dışına çıkarılacak eşyayı taşıyan kamyon, çekici ve soğutucu ünitesine sahip yarı römorkların depolarına (araçların ve soğutucu ünitelerin standart yakıt deposu miktarlarını aşmamak kaydıyla) yalnızca yurt dışına çıkışlarında teslimi vergiden müstesnadır." Ülkemizde bulunan Çıldır,Dilucu,Gürbulak Hamzabeyli, İpsala Kapıköy ve Sarp Sınır Kapılarında bu uygulamalar devam etmektedir. Söz Konusu uygulamanın Esendere Sınır Kapısında da hayata geçmesini talep ediyoruz.